

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

* EDINOST z značja 2 krat na teden vsako sredo in soboto o poledini. Cena za vse to prilogo 7 gr. za polu leta 3 gr. 50 kr. za četrt leta 1 gr. 75 kr. — Samo priogasane 1 gr. 50 kr za celo leto. — Posamezne številke se morajo biti opravnitvene v trankah v Trstu po 5 kr. v Seriol in v Ajdovščini po 5 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Opravnitvene, via Torrente, Nova tiskarna.

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvo via Torrente. Nuova Tipografia: vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Izvajati (razne vrste naznanih in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav enod; pri kratkih oglaših z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

O stanovih ter o učiteljskem stanu posebe.

(Dobrovoljna beseda starišem in dijakom.)

(Dalje.)

Ako pogledamo materialno stanje ljudskih učiteljev, reči moramo, da je najžalostnejše, posebno to velja glede primorskih učiteljev. Na Primorskem je večina učiteljev tretje vrste, ki uživajo 400 gld. letnega plačila ter stanovanje. Šolska postava sicer pravi, naj učitelj toliko plačila ima, da lehko brez postranskih zasluzkov sebi primerno shaja ter lehko družino preživi. A prašam: Kje je to mogoče s 400 gld. plače?! Če je učitelj še fant, lehko s to plačo ubožno shaja; a mora živeti tako varčno, kako preprosto oblačiti se ter si ne sme narodati mnogo časopisov in knjig, ki naj bi mu služili v daljno izobraževanje; je pa oženjen in ima družino, tedaj je pravi trpin. Vse njegovo življenje je veden boj zoper revo in pomankanje; njegova osoda je uprav »ein stückweises Sterben«, kakor se je svoj čas izrazil nekdo. Ali more po teh okolnostih skrbeti za primerno odgojo svojih otrok? Ne! Primoran je delati dolgove, kar naposled pokople njegovo avtoritet; resnica je namreč, da nič bolj ne škodi učiteljevej časti, kakor dolgorvi. In pri vsem tem mora delati kakor črna živila v šoli in muogokrat tudi zunaj šole. Naj me nikdo ne smatra za klerikalca, ako izrečem, da je učiteljem pod duhovsko oblastjo bila osoda mnogo milejša, nego pod dandanašnjimi posvetnjaki. Za prve dobe je učitelj opravil 4 ure na dan v šoli, in bil je prost; a zdaj?! Svojih 30 ur na teden mora poučevati ubogi trpin v čestokrat slabih, vlažnih, temnih, prepolnih šolskih sobah, in še se nekaterim šolskim nadzornikom zdi, da to ni še

dosti; spominam se nekega dopisa v Soči, ki je hudo obsojal take nadzornike. Ne da bi hotel s prstom kazati na koga; a dozvoljujem si vendar trditi, da baš glede šolskega nadzorništva je Šolska postava izgresa svojo pot. V prejšnji dobi smo imeli v šolske nadzornike po večem tako sposobne župnike, ki so umeli težavni učiteljski poklic in so ponajveč z učitelji složno delovali v narodovo blaginjo. Naj v dokaz omenim le prvega našega pedagoga Slomšeka, da molčim o Staniči in drugih ljudomilnih slovenskih šolskih strokovnjakih. A zdaj so po nekaterih krajih nadzorniki ljudskih šol možje, ki imajo sami o pedagogiki le malo pojma ter torej ne morejo soditi ni učiteljev, ki so se vendar specijelno bavili z detovodstvom! Delo teh novodobnih nadzornikov afterpedagogov je le v tem, da pregledujejo s pedantno natančnostjo tako zvane »uradne spise«, in gorje učitelju, ki bi se osmilil prikrajšati časih za pol urice Šolski pouk: ovadba je gotova in ž njo vse njene posledice! Podobni se mi zde onim finančarjem, ki se jim radosti srce smeje, če časih kje zaletijo ubogega reveža, ki se je predrnil odnesti pol kilograma kave čez mejo! — Odkritosrčnost učiteljeva, sposobnost njegova, korektno njegovo pedagoščno postopanje, menenje naroda, mej kojim služi: — vse to nema veljave pri teh čudnih »šolskih inspektorjih«, nego edino le klečeplastvo in slepa pokornost v vsem, kar ti velejava, ako bi tudi bila največa pedagoščna budalost, to jim dopada! Skrajni čas bi uže bil, da bi se tudi pri nas ljudskošolski nadzorniki volili izmej najposobnijih človekoljubnih šolskih učiteljev, ker:

Le on, ki sam je več učitelj
Učiteljsk dober bo voditelj! — —

Videli smo torej, da so nekateri novodobni ljudskošolski nadzorniki pravi učiteljski »špicljik« in ne prijatelji. V vročini in mrazu hodijo nekateri peš na svoje inspekcije ter mnogi tak »pedagog« po farovžih leze, saj ve, da bode pri gospodih nuncih gostoljubno vzprejet in po tem takem dijeto lehko v žep vtakne! A tudi o učitelju tu lehko največ izve ter potem naznani na višem mestu.

In, katero je to više mesto? Pač le predsedništvo, c. kr. okrajni glavar sam.

Po nekod ravnajo okrajni glavarji z učitelji prav nečloveško. V preganjanji svojih žrtev so nekateri neutrudljivi! Da morejo o učitelji kaj poizvedovati, v to se ne poslužujejo le okrajnega Šolskega nadzornika, nego tudi drugih sredstev. Meni je neki glavar znan, ki celo žandarje pošilja poizvedovat o učiteljskih rečeh:

Okraini dé glavá,
Naj v . . . gra žandar,
Pogledat, tam dole
Zakaj ni bilo šole.

Prav je torej imel učitelj-pesnik, ki je v svesti si dandanašnjega šolskega terorizma britko vzdihnol:

O', stan naš tuženje,
Učitelj sužen je:
V nadzornike imajo
Žandarje, policajce . . .

Da vlada pri podeljevanji učiteljskih služeb velikokrat nepotizem in drugi oziri, to bi jaz lehko s fakti dokazal. Torej ne zmožnost, nego sorodstvo, klečeplastvo, mlačnost v narodnem obziru in taka svojstva so dandanes večkrat odločilna pri podelejanji učiteljskih služb. Meni je znan slučaj, da je podučiteljsko službo na nekaj c. kr. šoli dobil učitelj jedva iz preparandije prišedši, čeprav predstudija je bila — »ljudska šola«, da si so se bili za ono službo oglasili vrli zasluzni učitelji, ki so celo vso

gimnazijo uže bili dovršili, pa tudi neki učitelj z odličnim izpitom za meščanske šole. In nekje je dobil nadučiteljsko službo celo mlad učitelj, ki je pred vstopom na preparandijo dovršil bil tudi le ljudsko šolo in ki je bil še pred malo leti — mizarski garzon. (Konec prib.)

Poverniška in posredovna trgovina v Trstu.

(Konec.)

Velikej, čezmorskej trgovini je bila posredovna trgovina jako dobra pomoč, in zato je škoda, da propada, ker za direktno trgovino v čezmorske kraje manjka prav zanesljivih informacij, ali za promet z notranjimi deželami ima direktna trgovina svojo jako dobro stran, in se torej ni žudit, da v tem obziru vedno bolj odpada vsako posredovanje. — Poprej je moral trgovci svojo zalogo dobro assortirati in založiti, zdaj mu tega ni treba, ker v par dneh dobi vsega, cesar potrebuje in se mu torej ni bat spreminjača cen in drugih konjunktur. — Fabrikant pa mora zarad vedno više produkcije gledati, da blago hitro proda, zarad cesar se mora zadovoliti tudi z majhnim dobičkom, in včasih celo sč zgubo. — Kakor rečeno, je v tem obziru direktna kupčija prav dobra in pomaga obrtni in konsumentom. — Nadaljni neprijatej je posredovni trgovini nastal v velikih magazinih, ali platičila oproščenih založnih prostorih v raznih pomorskih trgovščib, kakor tudi v Trstu, in še več škodo delajo posredovni trgovini razni konzumni magazini, ki oddajo svoje blago uže popolnoma v roke konsumentov samih. — Sploh vsa gospodarska društva delajo nasproti posredovanju v kupčiji in vse te naredbe imajo le namen, da fabrikanta in sploh producante približajo konsumentu. Uzrok temu nagibu približanja pa je vedno rastota produkcijs na enej in pa veča potreba na drugej strani.

Krog konsumentov se množi z vsakim dnevom, a to je le mogoče, ako se cena blaga na najniže mogoče stopinjo postavi. — Ta tendenca pa naravnod deluje na posrednost. — V Trstu pa je, kakor rečeno, propad posredovne in poverjene kupčije napravil veliko krizo, ker uprav

PODLISTEK.

Pogled na Notranjsko.

Spisal J. Velkov.

(Dalje.)

Še jedno jezero imamo na Notranjskem in sicer Pališko pri Paličji onstran Semperja. Dolgo je pol ure: na jesen in spomlad hitro nastane a tudi hitro preseha.

Ni hrvaškej meji stoji naš stari otec Snežnik 1796 m. visok; nad Vipavo se vzdigne Nanos 1299 m.; na Črnem Vrhom Javornik 1202 m. i. dr. Naši malobrojni oršaci niso sicer mogočno visoki, špičasti in gol, kakor Gorenjski, nu, pa so vsaj lepo obrasteni, razven nizke Vremščice.

„Najlepši kraje je Vipavska dolina.

Kje pod zlatim solncem
Je najlepši kraj?
Kje pod jasnim nebom
Je slovenski raj?

Tam kjer je dolina,
Pa v dolini plan,
Kamer solnce vroče
Sije celj dan.

Kjer Vipava zvira —
Vije se kot pas,
Kjer blišče se hiše
In pri vasi vas.

Tam kjer naša lipa
Čvrsto zelen,
In pod lipo trudni
Starček se bladi.

Kjer na smokvi, breskvi
Ptički žvrgole,
In po zlatih rožkah
Čbelice brenče.

Kjer živinca trga
Sladko travico.
Slavček milo brenka
V svojo strunico.

Kjer škržat domuje,
Godec mlad vesel;
Crnibel se hvali
Da je g'ozdek zrel.

Kjer ni blede zime —
Spomlad je in cvet,
Tam kjer trta daje
Vince kakor med.

Kjer se ljudstvo zbira
K božej Mamici
V sveti Log zeleni
Prosit milosti.

Tam kjer je domača
Šega mej ljudmi,
Kjer se le prijazno
Vede — govori.

Tam kjer Nanos burjo
Piha in drvi,

Da Slovence drami,
Vreme jim vedri

Kjer veselo poje,
Vriska narod mlad.
Kjer se zora dela —
Ruši stari grad.

Tam kjer ima narod
Bratov pol sveta,
In ljubav slovanska
Varje sveta tla.

Kjer slovenska Vila
Cnje, varje dom,
Če jej nasprotuje
Strela ali grom.

Tu je zemlja mila
Tu najlepši kraj,
Slavljena Vipava,
Naš slovenski r.!

Leta 894 je mrgoleia vsa Vipavska dolina samih vojšakov dveh sovražnikov: Teodozija Velikega, cesarja vahodne ali Carigradske države in Evgenija, Rmskega vstajnika. Prvi je prišel skoz Hrušico, Podkraj in Podvelih, ter se pomikal čez Budanjske bregove v dolino. Drugi pa je zgrnil svojo vojsko po planinskih rebrach ter se spuščal dolni k reki Vipavi. Evgenijeva vojska pa je bilo mnogo več, nego Teodozijeva. Dne 6. septembra se zgrabitata oba sovražnika mej Hubljem in Vipavo. Srdit boj je bil to, kakoršnih nam je zgonovina le malo ohranila. Ta dan je obležilo Teodozijevih vojšakov 10.000

mrtvih na bojišči. Veliko pa je palo tudi Evgenijevih. Teodozij začne omagovati in se umikati. Zvezcer pa zbeži ves vpehan nazaj Podvelb in Podkraj. Evgenij pa od velicega veselja pisan, zaukaže svoje vojake prav dobro pogostiti. Pitti, jeli in razsajali so vso noč. Teodozij, ves otožen, moll k Mamki božji za pomoč. V sanjah pa vidi veselo prikazen, ki ga v veri močno potrdi in potolaži, da ni še premagan, nego da on še le zmaga. Drugi dan, t. j. 7. septembra znova treščita sovražnika skupaj. Nu, Evgenijevi vojščaki niso bili več tako čvrsti, kakor prejšni dan; poleg tega pa nastane strašna burja, — prah in pesek noseč sovražniku v oči. Vstajniki, nevajeni tacega meteza, silno se prestrašijo ter urno umikajo. Naposlед nastane mej Rimljani splošna zmešnjava, Teodozijih popolnoma zmaga in pobije. Iz počnežnosti zaradi slavne zmage ukaže Teodozij na sredi doline pozidati kapelico Mamki božji v čast. Iz te kapelice je rastla vedno večja cerkev; — In ta je zdaj ono veliko svetišče z visokim stolpom tam v svetem Logu.

Lepa, romantična je tudi 6 ur dolga »Reska« dolina. Po njej teče voda »Reka« Tu je zasajenih mnogo vinogradov in ovočnega drevja. Nova skladovna cesta poleg reke dela dolino še bolj kratkočasno in prijetno. Priporoveduje se, da je bila nekdaj vsa dolina z jezerom zalita; ko se je voda začela odtekati v Škocijansko jamo, prenehalo je jezero.

Lepa je Dolska ravan.

ta vrsta trgovine je tržaške prebivalce najbolj živelca.

V Trstu je do danes uža prav mnogo komisijonskih hiš ali propadlo, ali pa nehalo svojo trgovino; hiša Völkli, ki je še pred 10 leti zronec nosila glede trgovine z notranjskimi deželami, morala je likvidirati, likvidiralo je še več drugih manjših hiš in mnogo jih hode se moralu likvidirati, ali pa propasti, ker z taj so začeli uži importi s sami direktne delati s Štancunari na deželi. — Hiša Morpurgo v Trstu na priliko importira vsega blaga, ta hiša se je pred 4 leti bavila izkušljivo z veliko trgovino, denes pa more vsak mali trgovec na deželi naročiti pri tej hiši 10 kilogramov cveb in 1 sodček petrolja, in velika firma prav rada tudi to majhno naročbo izvrši. Po tem načelu pride do tega, da bodo le tiste firme mogle delati z notranjimi malimi trgovci, katere vse blago direktno importirajo, zaradi tega pa odpadajo in postanejo kmalu čisto nepotrebne vse manjše komisijonske hiši v Trstu. — Trst pa to uža denes prav britko čuti in bo še bolj britko čutil, kadar bodo nehalo prosta luka. — Srečnejša pač go-to to mesto nikoli ne postane, nego je bilo, kajti do sedaj je bil zaslužek v mnogih rokah, mnogo malih podjetnikov, trgovcev je mnogo zaslužilo in mnogo potrošilo in vse to je delalo bitno in močno cirkulacijo denarja v našem mestu. Ostale pa se bodo trgovina našega mesta večno bolj koncentrovati v le nekaterih rokah, veliki kapital zatre vso manjšo trgovino in to v Trstu napravi ne le maj srednjim stanom, temenč tudi mej delalci veliko krizo, katera se ne bode dala tako hitro ustaviti. — Dosti je Trstu tudi škodovala slaba uravna kredita in so tržaški komisijonarji z lehkomišljnim kreditiranjem mnogo škodovali tržaškemu trgu glede zvez z notranjskimi deželami. Te kreditne razmere postanejo na vsak način boljše, ako bodo vsa trgovina le v nekaterih jako močnih rokah; ali to Trstu vsaj za zdaj ne pomaga. — V obrtniji, pravijo, naj išče Trst svojo prihodnost. — To je vse prav in lepo, toda dosedaj imamo tu prav malo sredstev za obrtnijo, naši trgovci pa tudi niso posebno podjetljivi, niso Francozje in Angleži.

Zarad tega bodo skoro gotovo morali sem priti mnogi tuje, ki bodo obrtnijo boljše razumeli, nego to razume naše prebivalstvo, in sploh bodo prešlo mnogo časa, predno se Trst postavi na novo stališče. — Uprav zato pa Trst ne moremo prorokovati tako hitro boljšega stanja, kajti težko se je naučiti na čisto nove pogoj življenja. Vso to krizo pa je provzročil propad posredovalne kupčje, in žalostno zadosti, da te krize niso videli merodajni činitelji uža davno poprej, ter da niso delali na to, da bi Trst uža danes imel svojo dobro razvito obrtnijo, ter da niso posnemali Francozov, ki so v Marsilji uža veliko poprej napravili vse polno tovarn, predno se je sploh spremenil način svetovne in lokalne trgovine.

Pameten gospodar se uža ob času zavaruje pred nevihto. No, v Trstu so dolgo let živel z glavo v vreči, zato pa je toliko grenkejša ona zavest, ki Tržačanom uža davno pravi, da so nehalli zlati časi ter nastopila preresna vremena.

Važnost družbe sv. Cirila in Metoda.*

Sl. Gospoda! Gotovo se je marsikom, ki je prečital na programu današnje veselice njen namen, zdelo čudno in neumljivo, da se hoče tu v Kanalu ustanoviti veselici, katere čisti dohodek je namenjen družbi sv. Cirila in Metoda. Da zadobe čestiti poslušate o tej novej družbi čet in jasen pojem, dal mi je čitalnični odbor analog, slavnemu občinstvu o njej govoriti. Rad storim to po svojih šibkem moči s temi besedami, prose čestite poslušatce za prijazno naklonjenost in blago presodbo mojega govorja.

S danje stoletje imenuje se po vsej pravici, stoletje napredka. Osodopolno 1. 1848, ki je pretreslo temelje vsem državam vse Evropo, imelo je kot posledico tudi zbranje nove ideje: ideje narodnosti. Posameznii narodi, ki so se zbudili iz stoletij dolgega spanja, začeli so se zavedati svojega jezika, svoje narodnosti. Z vso silo hrepeli in delali so na to, da se ljudstvo, kolikor mogoče, omika in izobrazbi; pričelo se je splošno tekmovanje na vseh poljih. Naravno je bilo, da so oni narodi dospeli do višje omike in veljave, ki so po številu večji in močnejši, nego mali in šibki, kajti imeli so oni na razpolaganje mnogo več izbranih moči mimo poslednjih. A tudi pri tem mirnem delovanju in tekmovaljih v dosegu višje omike in izobraženosti, in kot nastopek tega občnega blagostanja uveljavil se je zakon prirode, da večja in močnejša bitja podjarmijo manjša in šibkejša ter je skušajo uničiti.

To žalostno resno co ohčutiti je moral in jo mora žalibog! Še zdaj naš mil slovenski narod v polnej meri. Ne le, da smo Slovenci uža politično razkosani in razdeljeni na več dežel, občani smo poleg tega od vseh strani z mogočnimi, na višje stopnji stojecimi narodi, koji nas skušajo, po navedenem zakonu, uničiti. Koliko je krasnih dolin in hribov in solnčnih ravan okoli slovenskih dežel, po katerih se je nekdaj govoril naš mil jezik, koder so se razlegale prelepe slovenske pesni! In zdaj? »Tuj narod tod se širi zdaj, Naš raj je tujcev zdaj lastnina. Zattrj, tod naš glas. In tuj krog zvone glasovi, Tuj trg in grad, tuj ves je kras, Oh naši so samo — grobovi!« (Gregorčič).

Dal! Mnogo tal zgubil je nas rod, in zgublja jih še vedno. Le poglejmo!

Leto za letom sell se mnogo ljudi iz naših pokrajin v bližnja in oddaljena mesta, iskajoči si zasluzki. Ker je Slovenec »prebrisan glave«, pričuli se kaj k malu tujih jezikov, kar mu je gotovo le na čast. A premnogokrat se s tem naši rojaki čisto spremene in preleva v to, kar se pri drugih večjih narodih le redkokedaj opazi, v nasprotnike in zaničevalce lastnega maternega jezika.

Premnogo jih je, ki vračajoči se po kratkem bivanju v tujini zopet v domači kraj, zaničujejo svojo lastno mater, svojo domovino, t-r se celo med domačini sramujejo govoriti svoj mil slovenski jezik.

Hujši nastopki vidi jo se pa še le pri njihovih otrocih, na tujem rojenih in vzgojenih; kajti oni, ne le, da nečajo govoriti jezika svoje matere, zaničujejo ga ter strastno sovražijo vse, kar le nekoliko po Slovencu diši.

To našo slabost nam sovražni narodi predobro poznajo ter porabljajo jo sebi v korist na vse mogoče načine. Dobro vedoči, da nauči, vcepljeni malemu otroku v nežno srčice, ne vsahnejo nikdar, ter mu ne uidejo iz spomina, začenjajo potujčevanje naše mladine uža na prvej stopnji. — v šoli. Po vseh mestih nabajajo se šole za 4 in 5 letne otroke, takozvani otroški vrti. V njih se nedolžna mladina igraje uči vsakovrstnih lepih in koristnih naukov ter sa tako pripravlja za vstop v javne ljudske šole. Naravno da tudi slovenski starši radi pošljajo tja svojo deco. Res je, da si otrok tam marsikaj pridobi glede naukov, govorjenja, lepega vedenja itd., a temelj ali podlaga potujčevanja je položen, kajti v otroškem vrtu ne sliši slovenski otrok in kdar svojega materinskega jezika, ki večjemu le zaničevanje milih njegovih glasov. Ko postane tak otrok goeden za ljudsko šolo, vpšejga ga, se veda v takšo šolo, kjer je učni jezik tisti, kakor v otroškem vrtu. Učenje napreduje pologoma, in v malo letih je dovršeno delo, potujčenec, renegat, zaničevalce svojega rodu je gotov.

Da bi tako potujčevanje moglo se vršiti kolikor možno splošno, naglo in vspešno, ustanovili so si Nemci posebno društvo z imenom »Deutscher Schulverein«, t. j. Nemško šolsko društvo. Namen tega društva je snovati otroške vrtce in druge šole z nemškim učnim jezikom povsod, kjer se le besedica nemške govorice duje. Vsi omikanejši Nemci in žalibog tudi mnogi nemško odgojeni in nemško čuteči Slovenci in drugi enacega duha podpirajo to nam sovražno društvo z novci, da lehko napravijo in vzdržujejo raznih krajev otroške vrtce in druge šole. Tedaj je to društvo, z bog velike naudušenosti nem-

skega naroda za svoj jezik in za njega razširjenje, z bog preobilne podpore, ki mu dohaja od vseh strani, razširilo svoje delovanje uže skoro po vseh krovovinah širnega našega cesarstva, kajti nemškemu šolskemu društvu, oziroma Nemcem, ni toliko ležče na tem, da se slovenska deca pričuti nemške govorice, ampak glavni smotri jim je, Slovence in druge Slovane sploh pologoma ponemčiti.

(Konec prih.)

veliko sobranje, trajale bodo 14. dni, k malu potem se zbore veliko sobranje, da izvoli kneza, skoraj gotovo v Trnem.

Iz Sredca, 16. septembra: Vsi tuk-jšni diplomatični upravniki so dobili naročilo, naj vplivajo, kolikor mogoče, na to, da se mir in red v Bolgariji in vzhodnjej Ru-meliji ohrani. Posebno ruski in angleški opravnik sta dobila o tej zadevi poduk. Dogovori voditeljev raznih strank se vrše uspešno, ker so v tem edini, da je treba tako postopati, da se Bolgarija obvaruje vlikanju družih držav v notranje bolgarske zadeve. Doseglo se je tudi porazumevanje glede postopanja, da se obrani v deželi mir in red. — Iz Sredca, 18. septembra: Sobranje je dovolilo, da se kupijo kneževa posestva, da se vzame 15 milijonov frankov na posodo, da proračun za leto 1886 velja tudi za leta 1887 in da se promeni volitveni zakon. — Iz Pariza se 18. t. m. poroča v »Pol. Corresp.«, da se v tamošnjih političnih krogih ne boje za mir. Ako se mir v Bolgariji ohrani, upa se, da se vsa pršanja po diplomatskem potu k malu razrešijo. Za najgotovejšega kandidata za bolgarski prestol smatrajo oldenburškega princa Aleksandra, ali o tej zadevi misijo, da bodo težaval in dolgotrajajoči diplomatski boji. — V nemškem državnem zboru so 18. t. m. socialisti demokrati hoteli interpelirati zarad bolgarskega pršanja, ali pri nobene drugej stranki niso dobili podpore, vsled tega so molčali.

Iz Sredca, 20. septembra: Včeraj je bil sežgan prapor kadetne šole v pričo elevov, ker so se udeležili knjezevega izgnanja; major Popov je pri tej priliki elev hudo grajal; potem je bil sežgan tudi prapor polka, ki se je enako progrel. — Ruski konzul je izročil vladu nato, v katerej zahteva, da se pravda zoper zarotnike ne prične, dokler se dubovi nekoliko bolj ne pomirijo. Nemški zastopnik je to zahtevanja podpiral ter pristavljal, naj se nobena sila ne godi krvicem, dokler ruski poslanec Kaulbars ne dospe v Sredec. Vlada skoraj gotovo daues odgovori, pre-skava pa se skoraj gotovo ne odloži. Pravda pa bi se na vsak način mogla začeti po več tednih. — Te vesti niso pomirilive.

Ruska vlada je v zadnjih časih začela ostreje postopati z judi, ker so povsod začeli delati gnjezdila in nanašati vanja krščansko perje; iz javnih služb je uže skoraj vse spravila, druge pa, ki se ne vedo tako, kakor je družabnemu življenju koristno, izganja iz države.

Ruska diplomacija je imela v poslednjih časih srečo, poenobno v nekravem boju z Angleško. Od 9000 angleških štirjaških milij prepirljivega ozemlja na avganske meje je dobila 7000 milij; pršanje o Keči Sahehu se brez dvombe tudi Rusiji ugodno reši in tako pridejo Rusiji v roke vse važne trgovinske ceste, ki drže v Samarkand in Boharo; na Kitajskem ima Rusija veden vč vpliva in je pridobila Kašgar; v Perziji je zgubila Angleška vse spoštovanje in vso bojanzen, perziška vlada se je vrgla popolnom v rusko narodje, celo Turčija se k Rusiji bolj nabigle, nego k Angležem.

Iz Carigrada se poroča, da se angleška vlada prizadeva napraviti zvezo baikanskih držav zoper Rusijo, da pa je turška vlada temu prizadevanju nasprotua ter se nagiblje na rusko stran; ruski vpliv v Carigradu vedno raste tako, kakor angleški pojema.

Nemški državni zbor je 20. t. m. sprejel podaljšanje trgovinske pogodbe z Španijo, potem pa bil zaključen.

Iz Madrida se 18. t. m. poroča, da se je počelo karistično gibanje na vzhodnjih mejah Pirenej; karistični izselniki so začeli prevredbo in nekoliko se jih je prikazalo v mestih na meji.

V Madridu so se poneli od 19. na 20. t. m. dva eskadrona konjice in 20 peščev uprl ter klicali: Živio republika! drugi vojaki pa so strelali na upornike, ki so se potem umaknili. Z južnega kolo-dvora, katerega so se bili polasti, bili so izgnani. General Pavia proganja begoče po cesti proti Valenciji. Več upornikov so zaprljali; obsedni stan se je oklical. — Iz Barcelone pa se 20. t. m. poroča, da je žendamerija v Snidaxales našla mnogo oružja in streliva in karistični papir.

*Dolani v Košani
So čvrsti lede,
Debelo šenico
Jim njiva rodē.
Tie sveti je Štefan
Tam sveti Mihav,
Buh njima te kraje
Za varvat je dav.

Če mokru je u grli
Al' šuše da dna,
Dolani so zmirej
Vesel'ga srca.
Besējda jim teče
Neznanšku lepu
Niker po deželi —
Recimo — taku.

Zvun Dovski se šliši
Die kū se nam zdi;
Čez hribe, doline,
Do zadnjih vasi.
Tie žur se vre svetji
Dolan več ne spi,
Na dějlu slověnsku
Von zgudej hit!

Věš lübi muj Jože
Kj lěska so tlá;
Po světji je tějva
Pa děštu domá.
Nú, lěs me poslušej
Ti vadle povějim,
Domů prhögari
Má, všeč bo lě tem.

(Konec prih.)

*) Ta prelep govor, ki se je govoril pri zadnjem veselicu v Kanalu, poslal nam je nek prijatelj tu v Trstu, ki je bil slučajno nazob pri omenjeni veselici.

(Ured.)

V angleški spodnej zbornici je 17. t. m. naznani Churchill, da voda zdaj pretresa vožne Walloove predloge zastran prihodnje vredbe Egipta: Fergusson pa je izjavil, da ni res, da voda misli na zasedenje nekaterih otokov blizu Dardanel.

Angleška se menda res pripravlja na to, da Egipt spravi v svojo malico. 18. t. m. je Churchill izjavil v spodnej zbornici, da za vmešanje v egiptovske zadeve ni kriva sedanja voda, ampak Gladstone. Postavljenje mejnaročne komisije za presojo egiptovskih finančnih zadev bilo bludo zlo. Voda spoznava veliko z Egiptom zvezano odgovornost, ker pa Angleška uže v Egiptu stoji, zato je voda trdno sklenila, da iz Egipta ne pokliče angleške vojske, dokler niso prevzete dolžnosti natanko in zvesto izpolnjene.

Angleška ima vsakako z Egiptom poselne namene. Tega ne pričajo le poročila od raznih strani, temveč tudi izjava angleške vlade v spodnej zbornici. Francoski častnik Tempa naglaša, da Angleška v Egiptu nema sreča, da Egipt vedno bolj propadne, kar Angleži tam gospodarijo; ta častnik meni, da bo Evropa primorana, egiptovsko pršanje v roke vzeti, pa naj bo to Angleške po volji ali ne. S tem se ujemata tudi trditev, da se Bismarck prizadeva, Evropo sediniti proti Angleški, ako bi ta hotela osvojiti Egipt. — Tako nastane zopet novo pršanje.

DOPISI.

Iz Koparske 20. septembra. (Izv. dop.) Bilo je pred par tedni sporoceno vašemu cenjenemu listu marsikaj iz Marezige. Vaš dopisnik je poročil pravo resnico, ali ni vedel za edno reč, katero sem se namenil vam jaz poročiti. Podobčina Marezige prihranila si je do 300 (tri sto) goldinarjev z namero, da jih porabi za šolo. Omenjeni denar je shranjen pri županiji v Pomnjanu. Prebivalci Marezige žele zdaj uporabiti za šolo omenjeno sveto, ali gospod župan Gunjac, ki za njega pršajo, njim odgovarja, da to mora biti shranjeno za potrebe. Jaz ne umejam župana Gunjca, kedaj bodo imeli večjo potrebo za šolo, nego sedaj, ko so za njem izdali kakih 300 goldinarjev. Denar mora biti v blagajni, in ker je potreba, mora se izročiti za svrhu, za koto je namenjen. Drugač bi mogli ljudje daljne korake napraviti.

Slišite drugo novico, to le: Gospod Skerjanc, tajnik v Pomnjanu, je postavil za dva litra vina z ednim kmetom, da razpiše službo tajnika v Pomnjanu. Gosp. Skerjanc, pomnjaški tajnik ne vemo kaj s tem misli, ali hoče s tem skusiti terain, kako stoji ali se res misli odpovedati? Jaz mislim, da ne bude nobeden za njim plakal, ako ne morda kak talijančič v Kopru.

Zustopniki bodo menda znali pokazati mu, da nemajo kapuzove glave.

Ajdovščina, 21. septembra. (Izv. dop.) Kdo ni misli — v Ajdovščini podružnica sv. Cirila in Metoda! V tem najkosmopolitičnejšem vseh krajev dvignili so zaspani naročniki svoje glave? Da, vstali smo, ter pokazali, da je Ajdovščina še slovenski trg! Veselo vest imam poročati, da je sl. namestništvo to podružnico uže potrdilo in da bode imela prihodnjo nedeljo, to je 26. septembra ob 4. uri popoludne v Hönnovi gostilni prvi občni zbor. Kakor se kaže, pridejo rodojublje iz vsega okraja k temu važnemu zboru, sosebno kmetje se za to zelo zanimajo, kar je posebno vesela prikazan.

Se drugo veselo vest imam poročati: Ravn lega due bode v prostorih društva "Edinstvo" ob pol 8. uri zvečer veselice, koje čisti dohodek je namenjen podružnici. Čuje se, da pride vrlo mnogo občinstva, tembolj, ker ni bilo v Ajdovščini uže dolgo nikake veselice. Vstopnina k besedi je zelo nizka (30 kr.), to lahko vsak zmore. Ne zamudite torej Slovence, udeležite se zabave! Na svidanje tega dne v Ajdovščini!

Program veselice bode ta le:

1. Nagovor. — 2. Dr. G. Ipavec: "Mak", četverospev. — 3. F. S. Vižnar: "Mornar", poje p. cand. iur. F. Stroj, spremja na glasovirju gospica Dragica Haas. — Ch. B. Lysberg: Balada, igrata na glasovirju gospici Dragica Haas in Evgenija Godina. — 5. A. Hajdrih: "Slabo sveči je brlela", četverospev. — F. S. Vižnar: "Lumica", meleni zbor. — 7. Igra: "Oče so rekli, da le... — Po besedi bode ples. — Pri plesu svira kvintet goriškega glediščnega orkestra.

Iz Kanala, 20. sept. (Izv. dop.) Slava Kanalcem! tako je vskliknol radošno vsak, kdor se je vdeležil krasne in občinske veselice, kojo je priredila narodna čitalnica v nedelje, dane 19. t. m. v Segalovej

dvorani v korist družbi sv. Cirila in Metoda.

Natančen popis pripustim spretnejšemu peresu, le to naj omenim, da zavzet je bil sleherni, videti, da se v Kanalu tako sprevrne in izvrstne moći nahajajo; zelo hvaležni smo počitno našemu pevovodujem. M. Žegu, kateri je tako mojstrosko krepak in uže od nekdaj sloveči kanalski pevski zbor uredil in vodil, še posebno pa smo mu hvaležni za njegov izvrstni jedernati in bodisi še tako trdo srce s gajoči in pretresajoči slavnostni govor, katerega se nadajemo v katerem slovenskem časopisu čitati; sploh se je ves obširni program pri prepričljivnej prostornej dvoranji nepričakovano gladko in izvrstno vršil, kar vrlim Kanalcem iz sica čestitamo. Torač još jedan put: Slava Kanalcem in na svidanje!

Obiskovalec.

Domače in razne vesti.

Cesarjev dar. Cesar je podaril 300 gld. podpore soseskam občine Kačice v koperskem okraju, katere je meseca junija toča poškočovala.

Imenovanje. Višji lovec Ign. Zefrin je bil imenovan asistentom pri carinskem uradu v Kopru.

Promembe v učiteljstvu v Trstu in okolici. Učiteljici Ivani Moro bila je služba opovedana, ker se je omogočila; kandidat Lovre Gonan je bil imenovan za podučitelja in nastavljen na italijanskem oddelku rojanske šole; premeščeni so bili: učitelj Edv. Tavčar z stare Šrange v šolo starega Lazareta, učitelj Anton Scalainera na Staro Šrange, učiteljici Evi. Godina in Ana Zanoner na Staro Šrange in učiteljica Ant. Albieri v Staro mesto. Kandidatinji Marija Nadlišek in Jožefa Cosutta ste bili za pomočni učiteljici za ljudske šole v okolici imenovani.

Kontrolnih zborov bataljonov deželne brambe št. 72, 73 in 74 vsled kolere letos ne bo. Tako je ukazalo ministerstvo za deželno bran z razpisom od 10. t. m.

Na tržaški državnej gimnaziji se učenci začenjajo vpisavati 24. t. m. ter se bo vpisovanje nadaljevalo do 30. t. m., vsak dan od 9. do 12. ure do poludne, in od 3. do 5. popoludne. Redni poduk se začne v petek, 1. oktobra.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani je imelo dne 15. septembra četrto sejo. Zapisnikar in blagajnik naznajita tekoča poslovanja.

Poljudni spis o družbi sv. Cirila in Metoda v pouk našemu ljudstvu sklene se objaviti ter ob jednem naproščiti vse naše časnike za ponatis ter kolikor mogoč, večje razširjanje med množico naroda.

Oddasta se dve službi za slovenske otroške vrte v Trstu in Celju ter se potrebno naroči dotičnim podružničnim načelništvom.

Dvema podružnicama dovoli se nekaj podpore.

Naprošene tiskanice za pohotnice se bodo oskrbeli ter poslale podružnicam, ki se zanje oglašajo.

Razgovarjalo se je i o peticiji do državnega zobra.

Dozdaj je definitivno ustanovljenih podružnic 35. a 12 je že osnovanih, pa še ne potrjenih. Po več kraju pa se snujejo. Vse se prosijo, naj se po svoji konečni uredbi vodstvu na poslanih tiskanah obrazih točno oglašijo.

Ljudske kuhinje v Trstu. Tržaški župan kakor predsednik društva za ljudske kuhinje nam naznanja v posebnem pismu, da bodo prostori za tokuhinjo v pritličju Montevedre v kratkem dovršeni, da se je uže najelo potrebljno osobje in nakupilo potrebljno orodje ter da se je nadelati, da bode ljudska kuhinja začela svoje delovanje uže prve dni oktobra.

Lahonska propaganda v Rojanu. Oi osebe, ki je bila priča dogodku, izvedeli smo, da znani slovenski renegat, vojvodje magistratnih šol v Rojanu, vabi in mami slovenske matere in očete, naj svojo deco vpišijo v laški III razred tamošnje šole. Hodi neki od hiš do hiš ter propagando dela. Da bi bili Rojančani kaj boljši narodnjaki, bi tega lahonskega kralja lepo odgnali, kajti vsak oče in vsaka mati ima pravico svojega otroka dati v ono šolo, katero sama hoče. Prašimo pa gospoda Bonina: Jeli to ono pravilco v nepristranost, kojo on toljikor zahtuje? Jeli naloga učitelja politiko tirati? — Sploh se vidi v tem njegova čuina narav: magistratovi so vse enaki, kakor groš groš.

Imperator. V pondeljek 27. t. m. bodo spustili v moje nov Loydov parnik "Imperatore".

Tržaške novosti:

Kolera. — Od sobote do nedelje polnoči 5 slučajev; od nedelje do ponedeljku opolunoči 4 slučaji; od pondeljka do torka 10 slučajev. — Vreme jelo je biti nestalno; noči so še precej mrzle a po dnevu je še vedno soparica. Zadnje dni

minolega tedna in predstočnjim palo je obilo dežja ki je zrak nekoliko ščistil in ofrišal. Upati je, da bode huda vročina ponehala in z njo tudi bolezni. Še veino jih dosti zboleli in umrli za kolero v okolici, pri sv. Ivanu, Rocolu, Kontovelu in Trebčah. — Oi predstočnjim opolnoči do sinoči 4 slučajev. Vseh vkupe je dosegel zbolelo 619, ozdravelo 183, umrlo 394.

Naredbe proti koleri so take, da okoličani zdaj nemajo več vode ne za pijačo, ne za pranje. — Pri sv. Ivanu in pri sv. Mariji Magdaleni so zapri vse vodnjake in ljudstvo strašno grožnja. — Ko so se šli nekateri ekoličani tožiti na magistrat, odgovoril jim je nekda asesor P., da nič ne stori, aki tudi okoličani še tako trpe in ako tudi vse pomrejo. — K sreči, da se temu gospodu bliža božja kazen.

Požar. Predstočnjem se je v lekarni Seravalo v ulici Cavana preobrnola posoda kloroformija, ter okolo obstoj ča stvari unela; požar so vetrovaci kmalu pogasili. Skode je okolo 1000 for.

Nesreča. 22letna kmetica Katinka G., prisla je na trgu stare mitnice pod voz, ter se močno poškodovala v noge. — Alojza Fromeon, 62 letnega starčka pobral so na cesti zelo bolnega, ter odnesli v bolnico. — 86letnega Ivana Smrdu iz Postojne so našli zelo pobitega na cesti, ter prenesli na pol mrtvega v bolnico; potepla sta ga dva malovredna težka. — 3letni otrok Josip Jazbec je padel iz nekega 4 metra visokega zida v Rojanu, a k sreči se le malo pobil. Starišči pazite na otroke! — Josip Renčel je slonel na oknu svojega stanovanja v Kolonji, kar nakrat ga zadene kamenje, ki so ga nanj metili trije malovredni, ter ga v glavo močno ranili, vse tri so peljali v luknjo. — Dva Laha sta se prišla iz Kalabrije v Trst prejedat in kavsat, ter se v pričakanju ranili, jeden je moral iti se zdraviti v bolnico. — Kočijaž Anton P. iz Sežane je na senenem trgu s kamenom močno ranil nekega 50letnega težka. — 39letni sodar Ivan Volčič se je sprl z neko drugo osobo, ki mu jih je dala po glavi z velikim ključem; moral je v bolnico. — Nek pisanček hotel je imeti v nekej petašeriji še tega grenega čeprav bi mu ga ne šlo več pod klobuk, a prodajalec ga sudi skozi vrata, da se kakor je dolg in širok po teh zvrne ter močno poškoduje.

Policijsko. Nek 15letni pobič kaže uže sedanji, da postane s časoma prav izvrstni tat, v soboto je odtrgal iz ušes nekej deklici uhanke v vrednosti od f. 17. — Vlovili so več pijancev, ki so po javnih ulicah razgrajali. — Nek Josip D. je vkradel svoje gospodinj 50 for., ter odnesel pete inenda na Laško, da jih tamkaj zamena v lire. — V nedeljo so tatje pridrli v neko prodajalnico jestvin na starej mitnici, ter odnesli sira v vrednosti 20 gld.

Izpred sodišča. Anton Maršič, v službi pri Nazaru Divo v Sočergi, zanjibil se je v strnično svojega gospodarja ki mu je ljubezen tudi povračala. To ni bilo prav Divo-tu, ker ni hotel, da bi nje gova strnična vzeja hlapca za moža; zato hotel je zvezo preprečiti; a zaljubljeni Maršič je v svoji gorečnosti in jezi dne 21. julija napal svojega nasprotujočega mu gospodarja s kamenjem, radi česa je bil predvodenjem obsojen na šest mesecov teške ječe. Bog ve, je li mu bode ljubljena Frančiška še zvesta? — Obravna va proti občinskim tatom, prejšnjim uradnikom na magistratu, Adelmannu in Eberleju se bode vršila dne 29. t. m. pred porotnikom.

Kolera v Istri. Te dni so zboleli v Skalnici 3, v Poli 3, v Viprincu 2, v Motovunu 3, v Rupi 2, v Rovinju 2. — Izoli je kolera nehala in zdravstveno stanje se v Istri povsod boljša, nada je, da se v oktobru kolere znebimo.

V Kobarišu bode 26. t. m. ohčni zbor družbe sv. Cirila in Metoda. — Vseli nas, da je z čelo tako gibanje za to društvo na Goriškem.

Petrolje na Reki. Madjarom se pač ne more očitati, da ne bi se prizadevali za povzdigo Reke. Temu se tudi ni čuditi. Madjarski vladni in madjarski patriotji sicer ni toliko za Reko, ampak zato, da Madjari dobijo na morji trdno stališče, brez katerega dan danes nobena država te more cestni. Zato ima madjarska vladna, zato imajo madjarski patriotje toliko skrb za Reko. Koliko je za Reko storila v malo letih madjarska vladna, to vsak več in predočno bi bilo, vse navajati. Velikansko brodarsko društvo "Avstrijski Ljudo" moralo se je prekrstiti v "Avstrijski-ogerski Lloyd", če tudi od Madjarov ni imelo toliko dobitka, kolikor je za nohotom črnegra; moralo se je udati vsem madjarskim zahtevam glede voženj sploh, posebno pa glede Reke. Poleg vsega tega je madjarska vladna koncesijonalna in državno podpora sploh še drugo parniško društvo, ki Lloydu dela konkurenco, in kdo ne ve, da ima Reka uže od dveh strani železniško zvezo, mej tem, ko ima Trst, prvo avstrijsko trgovščico, le samo jedino eno, kar je res — čudno! — A jedino vse to. Na Reki so napravili tudi čistilnico za petrolje, katera je najbolj vzrok carinskega prepričanja meje Avstrijo in Ogersko. In ta čistilnica se ima zdaj še jako razširiti. Budimpeštansko društvo za petro-

ljevo obrt je zadnje dni kupilo pri Reki veliko prostora, na katerem napravi velike tomune za petrolje tako, da bo čistilnica imela vedno delo, če tudi bi s petroljem na te ladje zaostale, in da bo mogla načrnikom vsak čas ustrezati. Za izvajanje petrolja imajo železnice uže potrebne kotle, ki se vozijo naravnost v Budimpešta. Doslej je reška čistilnica dobivala na polu očiščeno petrolje iz Amerike, Rusije, Rumenije in Galicije; v prihodnjem pa ga bo dobivala samo iz Rusije. Tej čarjki je dovolila ogerska voda velike olajšave. — Ali ni sramota, da Trst in vsa Avstrija nema take čistilnice, kakor Reka? V Trstu sicer — a ne Tržačani, ampak Rusi — delajo zdaj tomune in kotle, o čistilnici se sicer govor, a dela se zanjo še nič ne. Ne manjka nam tudi domoljubja, a kdo bi govoril o tem sedaj, ko v Trstu gospodari stranka, ki dela vedoma i tudi nevedoma na to, da bo na tržaških ulicah travastia. Državne gospodarske pa, ki bi labko kaj predugačile, nemajo ni pravega razuma in potrebnega poguma. In če pojde to še nekoliko let tako dale, vzraste nam Reka čez glavo.

Žetev na svetu V Parizu vsako leto pride na svitlo obširno poročilo o žetvi na vsem svetu. Iz letosnjega poročila posnemamo to le: Na Francoskem je bila letos žetev slabša od lanskega leta, posebno kar se tiče pšenice, le rž se je boljše obnesla, pa tudi ovsu se enolko pridelalo kakor lani. Francoska bo potrebovala 18 milijonov kvintalov tuje pšenice, ječmena pa okoli 2 milijona kvint. Na Ruskem je bila pšenica 4 milijona prebitka: prebitka mnogo manj od lanskega leta. V Ameriki se ceni žetev na 470 bušelov in bo prebitek znašal okoli 90 milijonov bušeljev. V Italiji se je pridelalo 51 milijonov hektol. pšenice; ta dejela bo tedaj potrebovala malo, ali nič tuje pšenice. Žetev na Nemškem je tako, da bo 3 do 5 milijonov kvintalov manj uvožnje od lanskega leta. Letina na Švicarskem je slabša, než je bila lani in bo tedaj letos uvožnja obilnija; enako je tudi v Belgiji in na Helsinkem. Indija lahko odta en milijon hektov (ton) pšenice na tuje. Angleška bo potrebovala 25 milij

